

Висновок
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації

Дисертація **Коваль Дар'ї Сергіївни** на тему: **«Формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці»** є самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам до написання дисертацій, які подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – освіті/педагогіка за спеціальністю 011- освітні, педагогічні науки, спеціалізації – теорія і методика професійної освіти. Дисертаційна робота здійснена у відповідності до тематичного плану науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини: **«Соціально-філософські виміри сучасного українського суспільства»** (№ 0111U007557). Тему затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 13 від 26.06.2018 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень із педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 25.09.2018 р.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства (стимулювання мотивації пізнавальної діяльності, ціннісного ставлення до норм права з урахуванням сучасних суспільно-історичних реалій з використанням інноваційних форм і активних методів навчання; диверсифікація змісту навчальних дисциплін для набуття здобувачами вищої освіти правових знань; використання освітніх технологій, що забезпечують оволодіння майбутніми учителями історії та правознавства правовим досвідом); розроблено модель формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці, яка охоплює такі блоки: методологічно-цільовий (мета, підходи і принципи), змістово-процесуальний (етапи, зміст, форми, методи, технології), діагностично-оцінний (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні сформованості правової культури майбутніх учителів історії і правознавства, результат);

– *уточнено* сутність ключових понять дослідження: «формування правової культури майбутніх учителів історії і правознавства у фаховій підготовці», «сформованість правової культури майбутніх учителів історії і правознавства»; критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформаційний, регулятивно-діяльнісний), їхні показники та рівні сформованості правової культури майбутніх учителів історії і правознавства (високий, середній,

низький);

– *удосконалено* діагностичний інструментарій дослідження сформованості правової культури майбутніх учителів історії і правознавства, форми, методи формування правової культури майбутніх учителів історії і правознавства;

– *подальшого розвитку* набули методологічні підходи до формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти методики діагностування рівнів сформованості правової культури майбутніх учителів історії та правознавства, оновленні змісту дисциплін «Теорія держави і права», «Історія держави і права України», «Теорія і методика навчання історії», «Методика навчання правознавства», проведенні спецсеминарів «Правова культура майбутнього вчителя історії і правознавства», «Основи правовиховної роботи в школі», «Створення, оновлення та захист інформації відповідно до змін в законодавстві», рефлексивний спецсеминар; використанні тренінгів, активізації самостійної роботи майбутніх учителів історії та правознавства для забезпечення ефективності процесу формування правової культури.

Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні фахових дисциплін, спецсеминарів для підготовки майбутніх учителів історії та правознавства; у подальших дослідженнях з теорії та методики професійної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/46 від 10.09.2020), Східноєвропейського національного університету

імені Лесі Українки (довідка № 03-28/01/2380 від 21.09.2020), Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/1-376/3 від 10.09.2020).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня: міжнародних – «Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології» (Харків, 2020); «Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень» (Одеса, 2020); «Modern science: problems and innovations» (Stockholm, 2020), «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах» (Дніпро, 2020); всеукраїнських – «Європа як культурно-історичний феномен: наддержавна чи союз держав, супернація чи союз націй» (Умань, 2016); «Актуальні дослідження суспільних наук» (Умань, 2016; 2019); «Концептуальні

шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (Дніпро, 2020); регіональних – «Державні гарантії реалізації та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні» (Умань, 2020), «Партиципаторні практики у місцевому самоврядуванні» (Умань, 2020).

Результати дослідження обговорювали на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту та звітних науково-практичних конференціях Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2017–2020).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 15 публікаціях автора, із них: 6 статей відображають основні наукові результати (1 – у зарубіжному фаховому виданні), 8 – апробаційного характеру, 1 – додатково відображає результати дисертації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
*Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові
результати дисертації*

1. Коваль Д. С. Модель формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці. *Збірник наукових праць. Серія: Педагогіка та психологія*. Харків, 2020. Вип. 63. С. 74–85.
2. Коваль Д. С. Моніторинг процесу формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці. *World science*. 2020. Vol. 3, April № 4 (56). С. 19–27.
3. Коваль Д. С. Педагогічні умови формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці. *Інноватика у вихованні*. 2020. Т. 1. Вип. 11. С. 201–213.
4. Коваль Д. С. Необхідні і достатні правові знання майбутнього вчителя історії і правознавства. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Умань, 2020. Вип. 2(4). С. 67–74.
5. Коваль Д. С. Функції правової культури. *Збірник Уманського державного педагогічного університету*. Умань, 2020. Вип. 2, ч. 2. С. 86–94.
6. Коваль Д. С. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів історії та правознавства в контексті формування правової культури. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань, 2020. Вип. 22. С. 82–94.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Коваль Д. С. До питання про поняття сторін як основних учасників цивільного процесу. *Європа як культурно-історичний феномен: наддержава чи союз держав, супернація чи союз націй* : матеріали Всеукр. круглого столу, 14 квіт. 2016 р. Умань : Жовтий О. О., 2016. С. 45–53.
8. Коваль Д. С. Ознаки сторін як суб'єктів позовного провадження цивільного судочинства. *Актуальні дослідження суспільних наук* : матеріали II Всеукр. наук. конф., 24 берез. 2016 р. Умань : Жовтий О. О., 2016. С. 39–47.
9. Коваль Д. С. Проблеми формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці. *Актуальні дослідження суспільних наук*: матеріали V Всеукр. наук. конф., 21 березня 2019 року. Умань: Візаві, 2019. С. 28–35
10. Коваль Д. С. Правова активність, діяльність, поведінка майбутнього учителя. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали II наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 22–23 трав. 2020 р.). Херсон : Молодий вчений, 2020. С. 17–21.
11. Коваль Д. С. Чинники формування правової культури майбутнього вчителя. *Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології* : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8–9 трав. 2020 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 83–86.
12. Коваль Д. С. Формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства: аналіз поняття. *Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень*: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18–19 верес. 2020 р.). Одеса : Південна фундація педагогіки, 2020. С. 50–53.
13. Коваль Д. Мотивація майбутніх учителів історії і правознавства до професійної діяльності на основі норм права. *Modern science: problems and innovations* : The VII International scientific and practical conference (sep. 20–

- 22, 2020). Stockholm : Sweden, 2020. С. 192–198.
14. Коваль Д. С. Професійно-педагогічні та правові вміння майбутніх учителів історії і правознавства. Way science : I Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах», 28–29 трав. 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 1. С. 458–461.

***Наукові праці, які додатково відображають наукові
результати дисертації***

15. Коваль Д. С. Сутність та змістова характеристика поняття «правова культура». *Соціально-філософські виміри сучасного українського суспільства* : кол. монографія / за наук. ред. проф. Карасевича А. О. Умань : Візаві, 2019. С. 36–42.

Відомості про повноту відображення результатів дослідження в публікаціях. З теми дослідження є достатня кількість публікацій, а дисертація відображає основний зміст виконаного дослідження.

Рекомендація дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості пошукувача.

Дисертація Коваль Дар'ї Сергіївни «Формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці» відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 06 березня 2019 р. № 167) є підтвердженням того, що її авторка оволоділа теорією та методикою наукового пошуку та проявила себе вмілою дослідницею.

З урахуванням цього кафедра педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини рекомендує завершене самостійне дослідження Коваль Дар'ї Сергіївни на тему: «Формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці» до захисту у разовій спеціалізованій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Ухвалили: за результатами голосування (за – ____, проти – немає, утримались – немає) рекомендувати дисертаційну роботу Коваль Дар'ї Сергіївни на тему: «Формування правової культури майбутніх учителів історії та правознавства у фаховій підготовці» до розгляду експертної комісії

спеціалізованої вченої ради на предмет допуску до захисту у разовій спеціалізованій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Головуючий на засіданні,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту

І.І. Осадченко

Секретар

Н. В. Дудник

